

УДК 005.8

Гогунський В.Д., д.т.н., професор,

Яковенко, В.О., аспірант,

Коляда, А.С., асистент,

кафедра управління системами безпеки життєдіяльності,

Одеський національний політехнічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЦИТУВАННЯ НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ У ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРИ

В. Д. Гогунський, В.О. Яковенко, А.С. Коляда. Особливості цитування наукових публікацій у Інтернет-просторі. Досліджено результативність пошуку публікацій науковців університетів України, які індексовані у Scopus. Показано що причина розбіжностей між результатами різних запитів криється у тому, що значна кількість публікацій у Scopus не кореспондується з Scopus ID номером організації у наслідок відсутності у бібліографічному описі публікацій атрибутів організації або країни

Ключові слова: публікації, пошук, Scopus, запити, університети, результати.

В. Д. Гогунский, В.А. Яковенко, А.С. Коляда. Поиск в Scopus публикаций ученых университетов Украины. Исследована результативность поиска публикаций ученых университетов Украины, которые индексируются в Scopus. Показано что причина разногласий между результатами разных запросов кроется в том, что значительное число публикаций в Scopus не корреспондируется с Scopus ID номером организации из-за отсутствия в библиографическом описании публикаций атрибутов организации или страны

Ключевые слова: публикации, поиск, Scopus, запросы, университеты, результаты.

A. A. Biloshchytsky, V. D. Gogunsky. Search publications scientists at the University of Ukraine in Scopus. Search publications investigated the impact of university scientists Ukraine that indexed in Scopus. It is shown that the reason for the differences between the results of different queries lies in the fact that a significant number of publications in Scopus not correspond to the number of Scopus ID in consequence of the lack of bibliographic publications describing the attributes of the organization or country.

Keywords: publishing, search, Scopus, requests universities results.

Вступ. Наукові дослідження вчених різних країн в різних областях знань транслюючись через наукові публікації, що розміщені у всесвітньому Інтернет-просторі, відображають тренди розвитку наукових галузей, нові отримані дані і досягнення конкретних дослідників [1 - 6]. Наявність доступу до множини публікацій у світовій павутині створює умови для розвитку наукометричних досліджень з обґрунтування і застосування вимірювань в такий слабо структурованій області як наукові дослідження [7 – 23]. Світовий досвід комунікації спільноти науковців через наукові публікації в інформаційному просторі всесвітньої Web-павутини свідчить про доцільність застосування деяких показників теоретичного та практичного значення наукової діяльності, яка відображається за вимірами публікаційної активності [24 – 26].

Постановка проблеми. Наукометричні бази даних (НБД) є основними осередками трансформації знань і каналами подальшого застосування наукових результатів, як головної інформаційної та соціальної характеристики країни, університету, наукового колективу або окремого науковця [3 – 5]. Загальна характеристика НБД містить такі основні властивості: обсяг доступної для аналізу бібліографічної інформації, сервісні можливості (які наукометричні дані може отримати споживач). Поряд з досяжністю і простотою пошуку бібліографічних даних слід також відзначити також дієвість, зрозумілість та наочність представлення результатів [9].

У вузькому сенсі звернення до НБД дозволяє оцінити наявність доступу до публікацій, які розміщені у Інтернет-просторі [11 – 15]. Якщо певні НБД надають дані про число посилань на публікації, то ця інформація слугує оцінкою наукового рівня та затребуваності результатів досліджень, що наведені у статті. Залишимо за рамками цієї статті обговорення мотивів, якими керувались інші автори у разі цитування певних статей. Прийmemo за аксіому, що цитування статей є, як правило, позитивною оцінкою опублікованих результатів досліджень.

У широкому розумінні – наукометричні вимірювання можна вважати оціною внеску наукових установ і вищих навчальних закладів у національний проект: «Управління якістю освіти в Україні» [2, 26]. Таку трактовку щодо оцінки публікаційної активності та результативності наукових досліджень можна означити у разі використання ціннісного підходу. Як відомо [27 - 31], за ціннісного підходу результативність проектів визначається за допомогою кортежа (рис. 1):

$$C = \{(\text{цінність} \leftrightarrow \text{драйвери} \leftrightarrow \text{засоби} \leftrightarrow \text{показники})_i \leftrightarrow \text{індикатори}\},$$

де $i = 1, 2, \dots, n$ індекс виду цінності.

Рисунок 1 – Параметри ціннісно-орієнтованого підходу

Як видно з рис.1, всі без виключення види цінності національного проекту «Управління якістю освіти в Україні» містять наукову складову, яка у кінцевому результаті відображається у наукових публікаціях.

Актуальність дослідження публікаційної активності науковців та процесів цитування наукових публікацій обумовлена низкою сучасних вимог [5]:

- визначені критерії оцінювання діяльності ВНЗ;
- змінені вимоги до фахових видань;
- посилені вимоги до рівня і числа публікацій дисертаційних досліджень;
- запроваджено урахування статей у конкурсах НДР;
- ураховуються публікації при проведенні конкурсів на вакантні посади;
- включені до державних вимог з акредитації ВНЗ показники цитування у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз.

Мета публікації. Завданням дослідження є встановлення загальних механізмів формування системи цитування наукових статей.

Життєвий цикл публікацій. Зазвичай після виконання досліджень автори готують статтю до публікації, у якій висвітлюють нові дані і результати цих наукових пошуків. Редакції журналів виконують редагування статті, направляють її на рецензування і після позитивної рецензії формують паперовий або електронний примірник номеру журналу. Статті готового примірника журналу розміщується редакцією у різних депозитаріях, а також у НДБ, у яких індексується наукове видання. Далі починається «самостійне життя» публікації (рис. 2). Наукова спільнота (А, В, ...) отримує можливість ознайомитись з змістом статті, пошукові автомати НДБ вилучають метадані статей (автори, організація, анотації, пристатейний список літератури). Метадані використовуються для визначення показників цитування.

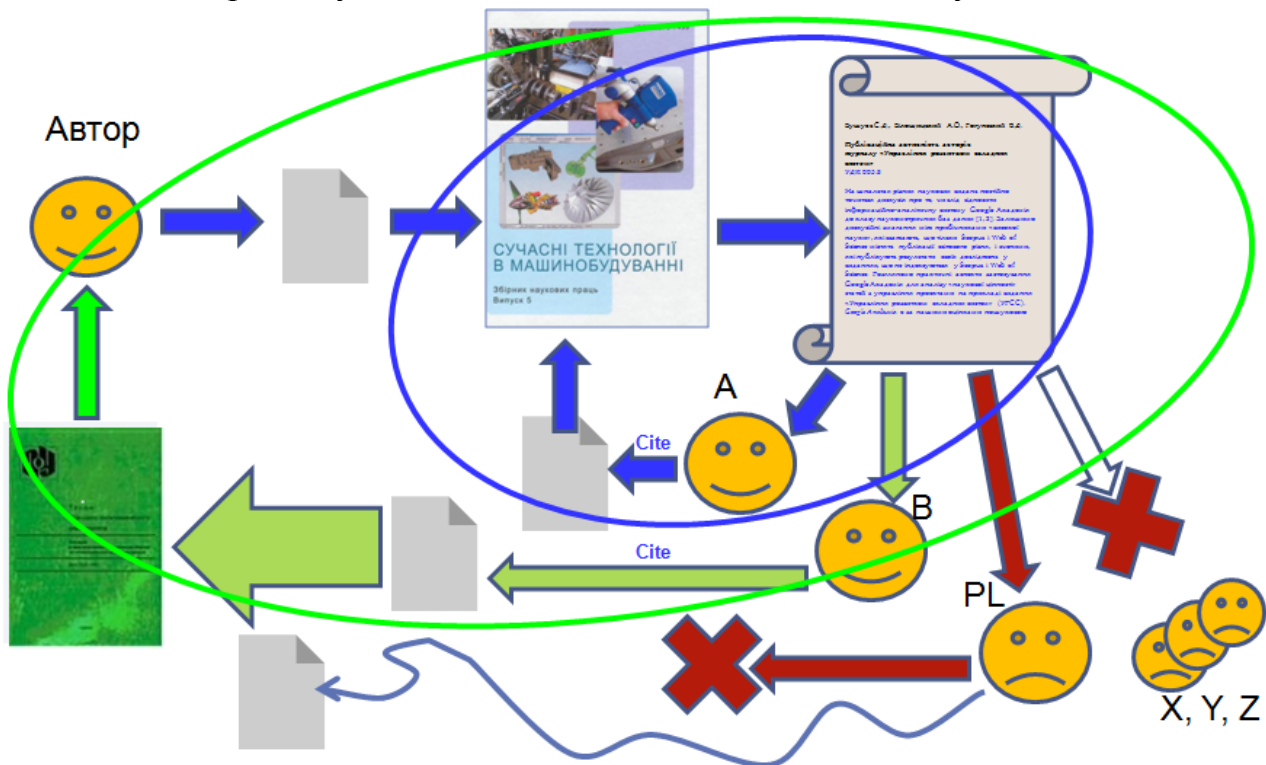

Рисунок 2 – Ближній і дальній цикли цитування публікацій

Як показано на рис.2, об'єктивно існують ближній і дальній цикли цитування публікацій. Ближній цикл пов'язаний з появою посилання на публікацію у тому ж журналі, де була опублікована стаття. Дальній цикл – цитування виконується у іншому журналі. Разом з тим існує певна ймовірність, що деякі автори (PL) можуть запозичити частку матеріалу статті без посилання на першоджерело. Крім того слід зазначити, що деякі науковці (X, Y, Z) взагалі не отримують доступ до публікації через різні причини.

Зазначені особливості життєвого циклу публікацій породжують просте питання: «У який спосіб можна збільшити показники цитування?» Слід зазначити, що автори публікації, як було вказано вище, на цьому етапі життєвого циклу статті є відстороненими і не можуть активно впливати на те, щоб їхню роботу цитували інші автори. Тому базуючись на схемі рис. 2 можна зробити основну рекомендацію, що статті слід публікувати у фахових виданнях, де колеги зможуть ознайомитись зі статтею і оцінять її позитивно шляхом цитування.

Парадокси цитування. Скористаємось різними системами оцінки якості статей (рис.3). У першій – за допомогою платформи DSpace оцінимо число ознайомих з публікацією (публікація розміщена Д.В. Лук'яновим у репозитарії Білоруського державного університету). Як видно, число ознайомих з публікацією сягає 574 звернь, у тому числі, кількість становить 346. У той же час, індекс Гірша за даними пошукової системи Google Академія становить тільки 9?

Наведені дані свідчать про те, що не всі ознайомлені з публікацією цитують її.

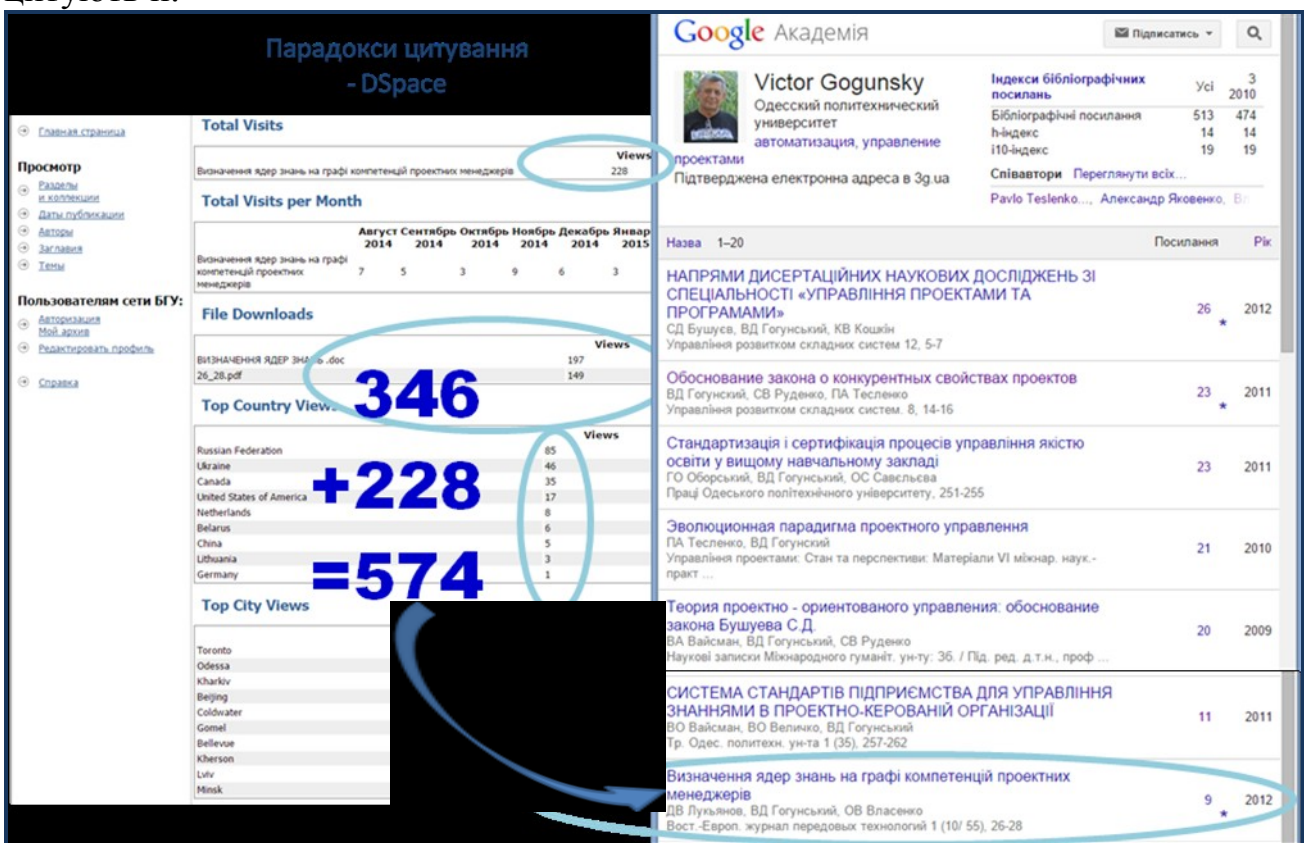

Рисунок 3 – Число ознайомих з публікацією і її індекс Гірша

Доступ до множини публікацій світової спільноти вчених формує нове ставлення до такої слабо структурованої області, як наукометричні бази даних публікацій. Навіть світові лідери в наданні наукометричних послуг, такі як Scopus, представляють дані у формі: «as is» (як є). Такий підхід не є продуктивним через відсутність зворотного зв'язку між авторами та командою супроводу наукометричних баз. Для підвищення достовірності визначення числа статей для університетів і організацій авторам публікацій слід надати можливість інтерактивного уточнення метаданих своїх статей.

Висновки. Дослідження особливостей життєвого циклу публікацій дозволяє виробити основні рекомендації щодо управління числом публікацій з метою збільшення показників цитування. По-перше, статті повинні містити нові дані і результати, а також мати наукову новизну і практичну значущість. По-друге, статті слід публікувати у фахових виданнях, де колеги зможуть ознайомитись зі статтю і оцінити її позитивно шляхом цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Костирко, Т. Н. Університети України: приєднання до руху відкритого доступу // Вісник ОНУ. – Том 16. – Випуск 1/2 (5/6). – 2011. – С. 283 – 289.
2. Оборський, Г.О. Нові тенденції і завдання щодо підготовки науковців вищої кваліфікації / Г.О. Оборський, В.Д. Гогунський // Інформ. технології в освіті, науці та виробництві : зб. наук. праць. – Вип. 2. – Одеса : АО Бахва, 2013 - С. 15 – 22.
3. Бурков, В. Н. Параметри цитуємості наукових публікацій в наукометричних базах даних / В. Н. Бурков, А. А. Белошицкий, В. Д. Гогунский // Управління розвитком складних систем. — 2013. — № 15. — С. 134 — 139.
4. Бушуев, С.Д. Наукометричні бази: характеристика, можливості і завдання / С.Д. Бушуев, А.О. Білошицький, В.Д. Гогунський // Управління розвитком складних систем. – 2014. - № 18. – С. 145 – 152.
5. Буй, Д.Б. Scopus та інші наукометричні бази: прості питання та нечіткі відповіді / Д.Б. Буй, А.О. Білошицький, В.Д. Гогунський // Вища школа. – 2014. - № 4. – С. 37 -40.
6. Моніторинг публікаційної активності науковців та кафедр вищих навчальних закладів / В.М. Тонконогий, К.В. Колеснікова, К.О. Логінова, А.О. Негрі // Інформ. технології в освіті, науці та виробництві. – 2013. - С. 196 -209.
7. Шанхайский рейтинг лучших вузов мира: ARWU [Электронный ресурс] — Доступ: <http://www.education-medelle.com/articles/schankhajskij-rejting-luchschikh-vuzov-mira-arwu.html>.
8. Рейтинг лучших университетов мира по версии QS [Электронный ресурс] — Доступ: <http://gtmarket.ru/ratings/qs-world-university-rankings/info>
9. Коляда, А. С. Автоматизация извлечения информации из наукометрических баз данных / А. С. Коляда, В. Д. Гогунский // Управління розвитком складних систем. – 2013. - № 16. – С. 96 – 99.
10. Лизунов, П.П. Проектно-векторное управление высшими учебными заведениями / П.П. Лизунов, А.О. Белошицкий, С.В. Белошицкая // Управління розвитком складних систем. – 2011. - № 6. – С. 135 – 139.
11. Негри, А. А. Концепция проекта агрегирующей аналитической информационной системы для работы с наукометрическими базами данных / А. А. Негри, Е. В. Колесникова, Ю.С. Барчанова // Інформ. технології в освіті, науці та виробництві: зб. наук. праць. – 2013. - № 4(5). - С. 52 – 56.
12. Білошицький, А. О. Наукометричні бази та індикатори цитування наукових публікацій [Текст] / А. О. Білошицький, В. Д. Гогунський // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. – Вип. 4 (5). – О. : АО Бахва, 2013. – С. 198 – 203.

13. Новиков, Д. А. Наукометрия и экспертиза в управлении наукой [Текст]/ Д. А. Новиков, М. В. Губко // Упр. больш. сист. «Наукометрия и экспертиза в управлении наукой». — М.: ИПУ РАН, 2013. — Спец. вып. № 44. — С. 8—13.
14. Белощицкий, А. А. Управление проблемами в методологии проектно-векторного управления образовательными средами [Текст] // Управління розвитком складних систем. - № 9. - 2012. - С. 104 - 107.
15. Копанева, Є. О. Національні індекси наукового цитування [Текст] / Є. О. Копанева // Бібл. вісн. — 2012. — № 4. — С. 29—34.
16. Гогунський, В. SCOPUS: знайдемо свої публікації / В.Д. Гогунський, Д.Б. Буй // Вища школа. - 2014. - № 8. - С. 113 - 115.
17. Гогунський, В.Д. Наукометрические данные научного издания «Управление развитием сложных систем» / В.Д. Гогунський, А.С. Коляда, В.А. Яковенко // Управління розвитком складних систем. - 2014. - №19. - С. 6 - 11.
18. Гогунський, В. Д. Створюємо свій акаунт “GOOGLE Академія” / В.Д. Гогунський, О. Є. Колесніков // Вища школа. - 2014. - № 9. - С. 55 - 58.
19. Оборський, Г. О. Scopus: достовірність даних за запитами щодо числа публікацій університетів / Г. О. Оборський, В. Д. Гогунський, В. А. Волобоев // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві : зб. - 2014. - № 2 (7). - С. 179 - 290.
20. Коляда, А. С. Извлечение информации из слабо структурированных Веб страниц [Текст] / А. С. Коляда, В. Д. Гогунський // Вост.-Европ. журнал передовых технологий. - 2014. - № 1/9 (67). - С. 51 - 54.
21. Коляда, А. С. Применение латентного размещения Дирихле для анализа публикаций из наукометрических баз данных / А. С. Коляда, В.А. Яковенко, В. Д. Гогунський // Тр. Одес. политехн. ун-та. - 2014. - 1 (43). - С. 186 - 191. DOI 10.15276/opus.1.43.2014.32.
22. Коляда, А. С. Достоверность идентификации авторства научных публикаций на основе латентно семантического анализа / А. С. Коляда, В. Д. Гогунський // Вост.-Европ. журнал передовых технологий. - 2014 - № 3/2 (69). - С. 36 - 40
23. Гогунський, В. Д. Разработка концепции системы наукометрической базы данных / В.Д. Гогунський, В.А. Яковенко А.С. Коляда // Управління розвитком складних систем. - 2014. - № 20. - С. 143 - 147.
24. Hirsch, J. E. An index to quantify an individual’s scientific research output // arXiv: physics /0508025. - v5. - 29 Sep. 2005. - 5 p.
25. Harzing, Anne-Wil. The Publish or Perish Book. - Tarma Software Research Pty Ltd, Мельбурн, Австралія. - 2010. - 266 с.
26. Мазаракі, А. Інтеграція вітчизняної науки до світової через наукометричні бази даних / А. Мазаракі, Н. Притульська, С. Мельниченко // Вісник КНТЕУ. — 2011. — Вып. № 6. — С. 5—13.
27. Бушуев, С. Д. Напрями дисертаційних наукових досліджень зі спеціальності «Управління проектами та програмами» / С. Д. Бушуев, В. Д. Гогунський, К. В. Кошкін // Управління розвитком складних систем. - 2012. - № 12. - С. 5 - 7.
28. Колесніков, О.Є. Основні аспекти впровадження дистанційної освіти / О.Є. Колесніков, В.Д. Гогунський // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві: зб. - 2012. - № 1. - С. 34 - 41.
29. Власенко, О. В. Марковські моделі комунікаційних процесів в міжнародних проектах / О. В. Власенко, В. В. Лебідь, В. Д. Гогунський // Управління розвитком складних систем. - 2012. - № 12. - С. 35 - 39.
30. Вайсман, В. Нова методологія створення інноваційного розвитку проектно-керованих організацій. / В. Вайсман, В. Гогунський // Економіст. - № 8 (298). - 2011. - С. 11—13.
31. Лукьянов, Д.В. Визначення ядер знань на графі компетенцій проектних менеджерів / Д.В Лукьянов, В.Д Гогунський, Е.В Власенко // Вост.-Европейский журнал передовых технологий. - 2012. - № 1/10 (55). - С. 26 - 28.